

TACIT KNOWLEDGE – HERITAGE AND WASTE

Rejseindtryk fra en teaterverden

*Odin Teatrets 35th anniversary conference
Holstebro, 22nd – 26th of september*

Claus Elmholdt, Stud. Psyk.
Psykologisk institut, Aarhus Universitet

På universitetskonferencer kan man nogle gange opleve, at det handler mere om at positionere og repositionere sig i forhold til hinanden, end det handler om at blive klogere på fænomenet, mens den videnskabelige produktion er forlagt til andre tider og steder. Min oplevelse af denne konference var anderledes, og det fascinerede mig. I følgende rejseberetning vil jeg derfor beskrive, hvad der var andeledeles.

Odin Teatret, med Eugenio Barba i spidsen, havde indbudt mere end hundrede personer fra teaterverdenen samt enkelte antropologer og psykologer til at deltage i dets 35 års jubilæumskonference, hvis tema var *tavs viden*.

Allerede da jeg første gang trådte ind i konferencelokalet, blev det klart for mig, at jeg var kommet til en verden, hvor man åbenlyst forstod noget andet ved begrebet konference, end man gør på universitetet. Der var ikke nogen talerstol i lokalet, men et stort gult trægulv badet i teaterlys, hvor omkring konferencedeltagerne sad på tribuner, der skrånede op mod væggene. Vi befandt os i teatrets produktionslokale, og det var ikke tilfældigt, for de næste fire dage skulle der arbejdes med hele kroppen, på at lære og skabe viden om tavs viden i de udøvende teaterformer.

Inden jeg uddyber ovennævnte, er det på sin plads at beskrive problemstillingen bag det, at Odin Teatret arrangerer en konference om tavs viden. Det vil jeg gøre med følgende citat hentet fra indbydelsen til konferencen:

There exists a tacit knowledge in the performing arts made up of practices and experience which cannot be transmitted through the written word but only by masters who embody it. Our industrialised culture and our improved technology which rightly tend to preserve for future generations the fruits of ancient knowledge, the concrete results and the craftsmanship of past masters, does not yet seem to have taken into consideration the significance of this tacit knowledge, which is threatened with dispersal and loss.

Ønsket er at bidrage til at skabe et præcist sprog, der kan beskrive den ikke-sproglige viden i de udførende teaterformer og i forlængelse heraf at skabe forståelse for, hvordan man bedst muligt formidler ikke-sproglig viden på tværs af generationer.

I overensstemmelse med hypotesen, at der i traditionelle udførende teaterformer findes viden, der ikke uddybende kan formidles i sproglige termer, havde Odin Teatret inviteret fire teatergrupper fra forskellige verdensdele til at optræde og give arbejdsdemonstrationer. Dette skulle fungere som udgangspunkt for at diskutere tavs viden og mesterlære.

De fire traditionelle teaterformer, der blev præsenteret på konferencen, var følgende: *The Jindo Ssitkim Kut Troupe, Korea*, præsenterede Jindo Shamanistisk renselsesritualer, *Kawamura Kanze Nô Troupe, Japan*, præsenterede klassisk Noh teater, *Gambuh Pura Desa Theatre, Batuan, Bali*, præsenterede Gambuh teater og *Peter Schaufuss Balletten, Holstebro*, præsenterede klassisk ballet.

Hver formiddag var der arbejdsdemonstration ved en af teatergrupperne, hvor de først gav små smagsprøver på deres færdigheder, hvorefter Barba stillede det åbne spørgsmål; Fortæl om dit liv med teatret, hvordan har du lært det, du kan? Dette spørgsmål gav anledning til en række meget spændende læringshistorier, der alle kunne berette om en form for klassisk mesterlære, som regel startende i familien. En form for mesterlære hvor autoritet, disciplin, endeløse repetitioner, traditioner, imitation og identifikation er centrale begreber.

Om eftermiddagene var der diskussioner på baggrund af formiddagens arbejdsdemonstrationer og læringshistorier suppleret med små optrædener, hvor skuespillerne ved Odin Teatret hver især, i en teaterbearbejdet udgave, gav deres fortolkning af, hvad tavs viden er. Om aftenen optrådte den teatergruppe, der havde givet arbejdsdemonstration om formiddagen i Holstebro Hallen.

Eugenio Barbas ledelsesstil udgjorde vel nok den største forskel til universitetskonferencer, jeg har deltaget i. Han var en karismatisk og nærværende leder, der med fast hånd styrede konferencen efter det mål at blive klogere på fænomenet. Man kan sige, at Barba var lederen, og vi var medarbejdere i et arbejdsfællesskab, der forsøgte at nå et mål. Der var ikke tale om stramt struktureret og mekanisk mål-orienteret ledelse, men en dynamisk og kreativ ledelse karakteriseret ved evnen til at gribe noget, når det viste sig i rummet, holde det fast og undersøge det. Lad mig give et par eksempler;

Om formiddagen havde der været arbejdsdemonstration med den Japanske Nô trup. Truppens mester, der havde sin søn med på rejsen, gav et par eksempler på, hvordan han trænede sin søn. Indtil sønnen var seks år gammel, foregik hans træning med ansigtet mod muren og ryggen mod faderen, der sang uddrag af Nô tekster, som sønnen så forsøgte at imitere. Barba var blevet interesseret i at undersøge denne undervisningspraksis nærmere - forstå rationalet bag - hvilke fordele og ulemper ligger i at blive undervist med ryggen til mesteren? Han bad en af konferencedeltagerne om at komme ud på gulvet og vende ryggen til ham, imens de talte sammen, hvorpå han spurgte til hans oplevelse af denne praksis. Dette blev efterfølgende diskuteret i tyve minutter. Et andet eksempel: Der er kommet mange forskellige bud på, hvad tavs viden er og ikke er, og frustrationen over uklarheden er begyndt at brede sig i rummet. Barba beder derfor en uforberedt Peter Elsass, som ekspert, om at udrede begrebet. Et sidste eksempel: I en diskussion af hvordan man formidler tavs viden, beder Barba en af sine skuespillere om at komme på gulvet og improvisere en undervisningssession sammen med en af sine elever.

De fire dage på Odin Teatret resulterede ikke i en begrebsdefinitiv afklaring af, hvad tavs viden er og ikke er, men der blev sat krop på de tomme strukturer, og det må være det rigtige udgangspunkt for at forstå og udrede et begreb. Konferencens form og indhold bygger på et ikke-dualistisk læringsbegreb, hvor teori og praksis er integreret, og man tænker i hele mennesker, ikke

kun hoveder. Ved at bruge og opføre eksempler direkte på gulvet blev teorien ”grounded”, kropslig og nærværende på en måde, som vi sjældent formår i universitetsverdenen.

Lad mig slutte af med en kort diskussion af begrebet guru, eller mester, som jeg opfatter for værende et mindre religiøst ladet udtryk for det samme. Det er min oplevelse, at Barba i sin måde at lede konferencen på udstråler en karisma og en autoritet, som man normalt forbinder med store forbilleder som f.eks. guruer. Barba siger selv om guruer:

Very soon there will be no gurus left, not so much because they will disappear, but because conditions which make their function possible will no longer exist. Gurus are being replaced by teachers. (Eugenio Barba, paper presented at the conference)

Vi er ikke glade for guruer i vores vestlige demokratiske verden, det lugter langt væk af undertrykkelse og religiøs fanatisme. Lærere derimod forbindes med demokrati og fritænkning, hvilket er værdier, vi kan identificere os med. Jeg kan ikke udfolde nogen hel argumentation i denne sammenhæng, men skal blot pege på, at det ægte engagement, der kendetegner guruen, er befordrende for elevens motivation. Det oplevede jeg på Odin Teatret, og det er netop dette, jeg alt for sjældent oplever i den universitetsverden, jeg kommer fra. Det er ikke, fordi der ikke findes potentielle guruer, men fordi rammerne ikke tillader dem at være det. Vi bytter rask væk guruer ud med lærere, men er det nu også altid en god ide?